# TEHNICI PSIHOSOCIALE DE DIMINUARE A INDIFERENȚEI FAȚĂ DE PERSOANELE VÂRSTNICE

*Liliana SALCUȚAN*

Una din problemele grave ale societății moldovenești, care a cunoscut o creștere constantă în ultimele decenii, o reprezintă vulnerabilitatea persoanelor vârstnice. Criza demografică în care se află în prezent Republica Moldova a determinat producerea dezechilibrului la nivelul structurilor de vârstă, drept consecință a căruia, s-a produs mărirea numărului de persoane vârstnice. Acest fenomen demografic determină necesitatea asigurării bunăstării vârstnicului, întrucât poziția acestuia în societate depinde mult de atitudinea şi implicația tuturor actorilor sociali.

Vulnerabilitatea în care se află la un moment oarecare al vieții persoana vârstnică, poate fi depășită cu sprijinului societății în ansamblul ei. Un rol important în acest sens îi revine tinerilor care asigură coeziunea intergenerațională. Schimbarea atitudinii lor față de vârstnici, în sensul creşterii indiferenței, generează marginalizarea şi izolarea acestora. Astfel, indiferența este lipsa de solidaritate, empatie şi respect pentru cei aflați în nevoie.

Privită în ansamblul său, persoana vârstnică este o persoană de cele mai multe ori multiplu dezavantajată prin scăderea resurselor fizice, care nu înseamnă întotdeauna boală, prin scăderea resurselor financiare sau prin prezența unui handicap mintal. Astfel, în concepția lui V.Țîmbălari, directorul asociației „Neoumanist", Străşeni, bătrânețea este asociată cu „...un păr frumos gri şi un miros de plăcinte, dar la momentul de față bătrânii sunt acei care trăiesc în sărăcie, sunt lipsiți de atenție, sunt abandonați, au un venit foarte mic, nu-şi pot permite satisfacerea nevoilor alimentare, în unele cazuri nici nu pot plăti serviciile comunale, ceea ce îi face să fie vulnerabili...". În acelaşi timp, îi putem considera drept acele persoane care suferă de diverse maladii, fapt care nu le permite integrarea în comunitate. Din cele menționate anterior, putem afirma că persoanele vârstnice sunt considerate drept categorie socială vulnerabilă în R. Moldova, iar factorii producerii acesteia sunt următorii:

– factorii demografici – vârsta, starea de sănătate;

– factorii socioeconomici – sunt asociați gradului de asigurare a persoanelor vârstnice cu resursele necesare în condițiile diminuării sau pierderii autonomiei individuale;

– factorii psihosociali – determină modalitățile prin care persoanele percep bătrânețea, astfel încât indivizii pot avea o tendință de a adopta o poziție pro/ contra acestei vârste;

– factorii instituționali şi administrativ-politici – care se referă la sistemul ce gestionează resursele, lacunele sistemului normativ care

reglementează protecția persoanelor vârstnice, lipsa programelor de prevenire a vulnerabilității persoanelor vârstnice în demersurile de planificare teritorială, dar şi națională [2, p.52].

Vulnerabilitatea cu risc sporit a persoanelor vârstnice s-ar putea instala cu uşurință în următoarele cazuri:

- Migrația copiilor/ nepoților la munci peste hotare duce la diminuarea relațională dintre părinți şi copii, generând probleme de ordin afectiv, lucru frecvent manifestat prin grijile: „...trăiesc singur. Fata e în Italia de 4 ani, iar băiatul – la Moscova, de jumătate de an. Vin rar. Feciorul, de când a plecat, nu a vorbit cu mine. Fata înainte îmi trimitea bani, dar de 4 luni, nu a mai dat nici un semn de viață..." (S.L., 71 de ani, văduv, 2 copii, or. Străşeni). În acest caz, vulnerabilitatea ține de pierderea contactului cu familia şi deficitul de ataşament dintre părinți-copii, care în ultimă instanță duc la producerea indiferenței copiilor față de părinți.
- Când condițiile de trai ale acestora nu corespund standartelor sanitaro-epidemiologice şi nu permit întreținerea locuinței în condiții adecvate: „...uşile şi ferestrele sunt din lemn vechi, iar iarna intră frig printre ele. Pereții sunt plini de mucegai. Trăiesc la etajul 5 şi curge acoperişul..." (O.M., 76 de ani, văduvă, or. Străşeni). Principiile ONU stabilesc necesitatea asigurării unui trai decent tuturor vârstnicilor, iar discrepanțele dintre veniturile şi cheltuielile existente în R.Moldova împiedică realizarea acestui principiu.
- În momentul instalării unei atitudini indiferente a comunității şi autorităților locale, se produce o marginaalizare comunitară a persoanelor vârstnice, lucru întâlnit foarte des în localitățile R. Moldova: „...toți sunt indiferenți. Copiii pleacă peste hotare şi uită de părinți, statul tot nu ne ajută. Am lucrat toată viața, iar acum am o pensie de 764 de lei. Mă duc la spital, iar medicul mă ține la uşă şi îi primeşte pe acei cu bani. Vara trecută ne-au furat 4 găini, i-am spus polițistului, şi ce credeți că mi-o spus: „Nu am eu când căuta găinile matale". Dar iarna ce-am pățit... veneam de la spital şi am căzut jos, căci era ghețus, chiar în acel moment treceau elevii de la şcoală şi nimeni nu m-a ajutat să mă ridic..." (N.E., 76 de ani, văduvă, fără copii, or. Străşeni). Fiind afectați de neputință fizică şi pierderea autonomiei individuale, comunitatea, dar şi toate organele abilitate ale autorităților publice locale, ar trebui să-şi mobilizeze resursele şi forțele pentru a ajuta vârstnicul să depăşească starea de vulnerabilitate.
- Carențele sistemului de protecție socială a populației, explicate prin lipsa eficienței serviciilor sociale, prin limitele sistemului de prestații sociale, contribuie la dezvoltarea unei serii de cercuri vicioase, care au drept finalitate indiferența organelor locale: „...statul îi ajută pe acei bolnavi, dar pe mine, care am lucrat toată viața şi acum nu mai pot lucra, nu mă ajută nimeni. Am pensie, dar nu-mi ajunge decât pentru medicamente. Ajutor social nu-mi dau,

pentru că am televizor. Dar cum să n-am? Dacă am lucrat toată viața. Dar ce oare, după televizor omul se vede dacă îi bogat sau nu..." (N.E., 76 de ani, văduvă, fără copii, or. Strășeni).

Raportându-ne la termenul de vulnerabilitate, nu putem să nu remarcăm legătura dintre conceptul de indiferență şi cel de vulnerabilitate. Astfel, indiferența este consecința vulnerabilității persoanei vârstnice, este germenele care a plantat ostilitatea şi atitudinea negativă a comunității față de vârstnici: „...indiferența produce vulnerabilitatea nu doar a persoanei vârstnice, dar şi a națiunii, în general. În acest sens, dorim să îmbunătățim situația creată, prin efectuarea diverselor măsuri: de susținere individuală a unor categorii de persoane, mai mult de ordin educativ, pentru a promova o atitudine satisfăcătoare oamnilor în etate.." (D.Popescu, şef Direcția Politici de Asigurări Sociale, MMPSF).

Pornind de la cele menționate *supra* putem concluziona că problema indiferenței față de persoanele vârstnice se poate manifesta în diverse instituțiii sociale. Cel mai trist pentru cei vârstnici este faptul producerii acesteia în sânul familiei [1, p.134]. În societatea contemporană, rolul tradițional al familiei s-a distorsionat, persoanele vârstnice şi-au pierdut din importanță şi valoare, atât în familie, cât şi în comunitate, iar relațiile dintre părinții vârstnici şi ceilalți membri ai familiei sunt diferite. Astfel, persoanele vârstnice în propriile lor familii se pot simți:

– *neajutorați* – chiar dacă locuiesc împreună cu membri ai unei familiei tinere, aceştia nu-i susțin în nici un mod;

– *discriminați* – diferențele de percepție conduc deseori la incompatibilitatea de idei, valori, viziuni, păreri şi interese;

– *neputincioşi* – riscul de a deveni victimă a diverselor excrocherii, furturi şi acte de violență este destul de prezent printre persoanele vârstnice, care îi fac să devină un grup fragil în fața unor asemenea comportamente [3, p.115]. Modalitățile de înşelare a persoanelor în etate sunt diverse, iar infractorii, de cele mai multe ori, profită de naivitatea acestora.

În concluzie, menționăm faptul că este regretabilă situația în care tot mai mulți vârstnici devin victime ale acestei modalități de tratare a oamenilor în care comunitatea rămâne indiferentă la problemele specifice acestor categorii de oameni. Deci politicile de protecție socială trebuie să asigure un sistem de securitate, iar societatea – să dezvolte raporturi între oameni de diverse categorii de vârstă, statut, să-şi îndrepte eforturile comune în soluționarea problemelor sociale, atenuând şi mediatizând relațiile vârstnicului cu alți membri ai colectivității, discutând temele tensionate într-o atmosferă emoțională pozitivă.

***Referințe***:

1. GÂRLEANU-ŞOITU, D. *Vârsta a treia*. Iaşi: Institutul European, 2006. 225 p.

2. MIFTODE, V., COJOCARU, M., COJOCARU, Ş., GÎRLENU, D., IRIMESCU, G., ŞOITU, C. *Populaţii vulnerabile şi fenomene de automarginalizare. Strategii de intervenţie şi efecte perverse.* Iaşi: Lumen, 2002. 410 p.
3. БАСОВ, Н. *Социальная работа с людьми пожилого возраста.* Ростов-на-Дону: Феникс, 2009. 346 с.